

MEHNAT YOSHIDAN KATTA AHOLIGA TIBBIY XIZMATLAR KO'RSATISH HOLATI

Ochilova Nargiza Akramovna

Qarshi davlat texnika universiteti

"Innovatsion iqtisodiyot" kafedrası dotsenti

Annotatsiya: ushbu maqolada mehnat yoshidan katta aholining tarkibiy qismlari, ularga tibbiy xizmatlar ko'rsatish holati, salomatlik va savodxonlik darajasi, inson salohiyatini ijtimoiy-iqtisodiy omillari bo'yicha ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: mehnat, mehnatga layoqatli aholi, sifat, tibbiy xizmat, savodxonlik, samaradorlik, ijtimoiy xizmatlar.

Аннотация: В статье представлены научно обоснованные предложения и рекомендации по составу трудоспособного населения, состоянию его медицинского обслуживания, уровню здоровья и грамотности, социально-экономическим факторам человеческого потенциала.

Ключевые слова: труд, трудоспособное население, качество, медицинские услуги, грамотность, эффективность, социальные услуги.

Abstract: This article presents scientifically based proposals and recommendations on the components of the working-age population, the state of medical services provided to them, the level of health and literacy, and socio-economic factors of human potential.

Ключевые слова: труд, трудоспособное население, качество, медицинские услуги, грамотность, эффективность, социальные услуги.

Inson salomatligi jamiyat taraqqiyotining har bir davri uchun kechiktirib bo'lmaydigan muhim masalalardan biri hisoblanadi. Zero, har qanday mamlakatning rivojlanganlik holati mazkur hududda yashovchi aholining salomatlik va savodxonlik darajasi bilan belgilanadi. Aynan shu ikki ko'rsatkich davlatlarning jahon hamjamiyatida tutgan o'rni va inson salohiyatini ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan ifodalaydi. Bugungi kunda respublikamizda aholi salomatligini yaxshilash, jamiyatda sog'lom turmush tarzi va aholi salomatligi, ayniqsa ona va bola salomatligini yaxshilash katta ahamiyatga ega [1]¹.

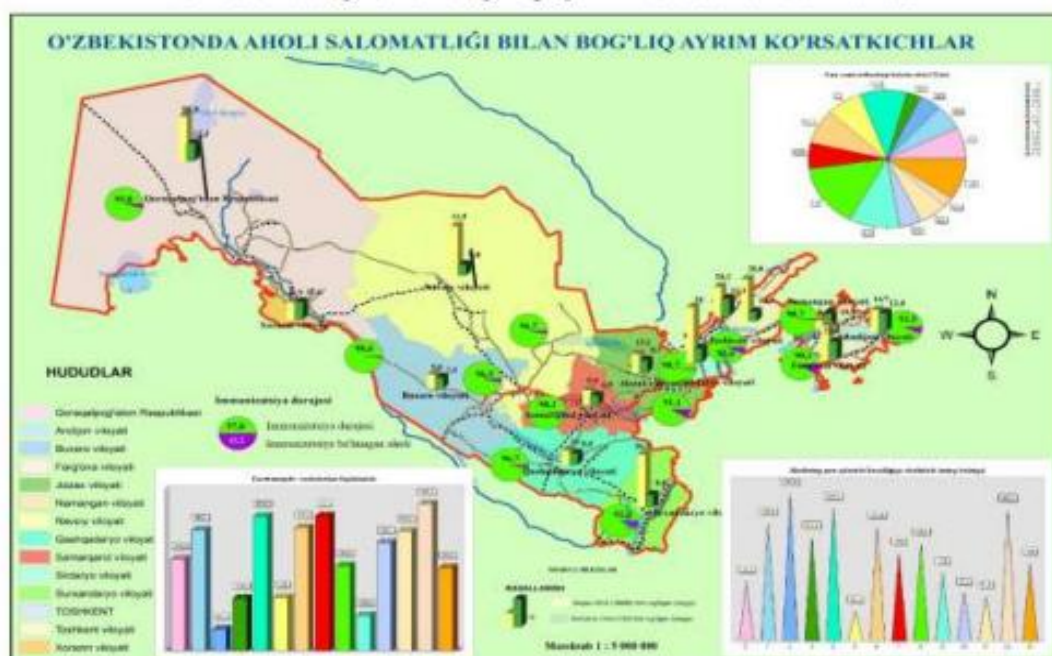
Shu bilan birga, ta'kidlash joizki, mamlakatimizda aholi salomatligini yaxshilab borish bo'yicha hozircha to'la-to'kis o'z yechimini topmagan muammolar ham mavjud. Ushbu muammolarning hududiy jihatlarini tahlil qilish, aholining tibbiy jihatidan xizmat ko'rsatishning sifatni oshirish shifoxona va ambulator-poliklinikalar o'rinlarini tahlil qilish bilan bog'liq. Respublikamizda bugungi kunda hududlarda shifoxona muassasalari, ambulator-poliklinikalari va tibbiyot xodimlarining aholi jon boshiga to'g'ri kelishi turlicha darajada ekanligini ko'rish mumkin.

O'zbekistonda aholiga xizmat ko'rsatishning hududiy jihatlari sifatida aholi jon boshiga to'g'ri keluvchi shifoxona o'rinlari ham muhim ahamiyatga ega. O'zbekiston

¹ <https://cyberleninka.ru/article/n/aholiga-tibbiy-xizmat-ko-rsatishning-hududiy-jihatlar>

Respublikasida 2024-yil holatiga 1232 ta shifoxonalar mavjud bo'lib bir shifoxonaga 160 ming aholi to'g'ri kelmoqda. Bu ko'rsatkich respublika viloyatlarida turli ko'rsatkichga ega. Hududlarda shifoxonalarga to'g'ri keluvchi aholi eng yuqori ko'rsatkich Toshkent shahari bir o'ringa 25500 kishi, Farg'ona viloyati 19900 kishi, Andijon viloyati 15700 kishi bilan ushbu hududlarga to'g'ri keladi. Sirdaryo viloyati 4000, Navoiy viloyati 4300, Jizzax viloyati 5300 kishi ko'rsatkichi bilan aholining shifoxonaga to'g'ri kelish darajasi bilan eng past ko'rsatkich bilan ifodalanmoqda. Aholi zich joylashgan hududlarda aholini tibbiy muassasalari bilan taminlanganlik darajasini ko'payib ketishi aholi salomatligini yaxshilashda salbiy tasiri seziladi [2]. Shifoxona o'rinlari son jihatidan respublika ko'rsatkichi 28 mingdan ortiq bo'lib bu ko'rsatkich ham hududlarda turlicha. Aholi soni zich bo'lgan viloyatlarda aholi sonini Shifoxonalarga to'g'ri kelish ko'rsatkicha aholi o'rtasida muammolarni keltirib chiqaradi. Viloyatlar darajasida tahlil qilinganda Surxandaryo viloyatida bir shifoxonaga 44 mingdan ortiq aholi to'g'ri keladi bu holat viloyat aholisini shifoxonalarga ehtiyoji yuqoriligini ko'rish mumkin. Qoraqalpog'iston Respublikasi va Qashqadaryo viloyatlarida aholini shifoxonalarga to'g'ri kelish ko'rsatiki respublikada ancha yuqori ekanligini ko'rsatadi. Aholining bir shifoxona o'rinlariga to'g'ri kelish jihatini ko'rib chiqilganida Eng yaxshi ko'rsatkich Toshkent shahariga to'g'ri kelib, bir shifoxona o'rniga 105 nafar aholi to'g'ri kelmoqda. Toshkent shaharida bunday holat bo'lishining asosiy sabablari shifoxonalar sonining ko'pligi deb ko'rish mumkin [3].

Aholi salomatligi bilan bog'liq ayrim ko'rsatkichlar xaritasi

Manba: Rasm muallif tomonidan statistik ma'lumotlar asosida tayyorlangan.

1-rasm. O'zbekistonga aholi salomatligi bilan bog'liq ayrim ko'rsatkichlar

Viloyatlar asosida tahlili shuni ko'rsatadiki Qashqadaryo viloyati 330.2 kishi, Surxandaryo viloyati 308.1 kishidan, Samarqand viloyatida 266.7 kishi bir shifoxona o'rniga to'g'ri kelmoqda. Boshqa hududlarga qaraganda ushbu viloyatlarda aholini

tibbiy muassasalari o'rinlari bilan taminlanganlik darajasi bo'yicha ehtiyoj yuqori ekanligini ko'rish mumkin. Toshkent shahari 105.7 kishi, Farg'ona viloyati 192 kishi, Toshkent viloyati 197.1 kishi bilan hududlarga qaraganda aholiga tibbiy xizmat ko'rsatish ancha yahshi ekanligini ko'rish mumkin [5]. Aholining shifoxona muassasalari bilan taminlanganlik darajasidan bilan birgalikda aholiga anblator-poliklinikalar soni va aholi jon boshi to'g'ri kelish ko'rsatkichi ham muhim hisoblanadi. Respublika hududida Anblator-poliklinikalar soni 6031 tani tashkil etadi va bitta anblator-poliklinikaga 5730.2 nafar aholi to'g'ri keladi. Anblatorpoliklinikalarga o'rtacha aholi soni hududlarda turlicha. Surxandaryo viloyatida bir anblator-poliklinikaga 9643,2 ta aholi to'g'ri kelib bu ko'rsatkich bo'yicha eng yuqori darajaga ega ekanligini ko'rish mumkin. Namangan, Jizzax va Farg'ona viloyatlarida ham bu ko'rsatkich yuqori ekanligi bilan ajralib turadi. Ushbu viloyatlarda aholi salomatligini saqlash birmuncha qiyinchilik keltirib chiqaradi.

Anblator poliklinikalarga aholining bir o'ringa to'g'ri kelish ko'rsatkichi eng past ko'rsatkichi bu Toshkent shahariga to'g'ri kelib 2925.5 nafaar aholi bir poliklinikaga to'g'ri keladi. Toshkent shaharida bunday bo'lishiga asosiy sabab shaharda anblatorpoliklinikalar sonining boshqa hududlarga qaraganda birmuncha ko'p ekanligi bilan baxolanadi.

Aholiga xizmat ko'rsatishda eng asosiy vazifani tibbiyot va o'rta tibbiyot xodimlarini tashkil etadi. Bugungi kunda respublikada 91 mingdan ortiq tibbiyot xodimlari tashkil etmoqda. Respublikada bu ko'rsatkich bitta tibbiyot xodimiga 376 nafar aholi to'g'ri keladi. Aholi jon boshiga to'g'ri kelish ko'rsatkichi bu borasida hududlar bilan farqlanadi. Bir tibbiyot xodimiga to'g'ri kelish ko'rsatkichi bo'yicha Surxandaryo viloyati 603 kishi, Jizzax viloyatida 585 kishi, Qashqadaryo viloyatiga esa 560 kishi to'g'ri keladi va bu holat tibbiy xodimlarga bo'lgan ehtiyoj yuqori ekanligini ko'rish mumkin.

Fikrimizcha, tibbiyot xodimlarni ta'minlanish darajasi bo'yicha Toshkent shaharida bir shifokorga 123 aholi to'g'ri kelmoqda, buning sababi esa, poytaxtda tibbiyot xodimlarning to'planganligidir. O'rta tibbiyot xodimlari bilan ta'minlanish darajasi respublika darajasida 96.9 aholi bir o'rta tibbiyot xodimi to'g'ri keladi. Bu borada Samarqand viloyati 132.9 kishi, Xorazm viloyati 119.1 kishi va 116.6 nafar bilan Jizzax viloyati respublika ko'rsatkichidan yuqori turadi. Aholiga xizmat ko'rsatish borasida shuni xulosa qilish mumkinki aholiga tibbiy xizmat ko'rsatish borasida shifoxonalar sonining yetishmasligi aholi jon boshiga to'g'ri kelish ko'rsatkicharida hududlarda tafovutlar mavjudli, tibbiyot xodimlariga bo'lgan ehtiyojni yuqori ekanligini ko'rish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitusiyasi. – T.: “O'zbekiston”, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasi Soliq Kodeksi yangi tahriri, qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 2021.
3. O'zbekiston Respublikasi Byudjet Kodeksi, O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2013.

4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasi Sog‘likni saqlash vazirligi faoliyatini tashkil etish chora-tadbirlari” to‘g‘risidagi qarori, 07.12.2018 yil, PQ-4055-son.

5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “ O‘zbekiston -2030 ” to‘g‘risidagi Farmoni, 11.09.2023 yil, PQ-158-son.

6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Tibbiyot va farmatsevtika ta’limi va ilm-fani tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari” to‘g‘risidagi qarori, 06.05.2019 yil, PQ-4310-son.